

Sygn. akt V ACa 338/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2014r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Kurzeja (spr.)
Sędziowie:	SA Olga Gornowicz-Owczarek SO del. Aleksandra Janas
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2014r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Naczelnikowi Urzędu Celnego w(...)

o odszkodowanie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 11 lutego 2014r., sygn. akt II C 318/11

oddala apelację i zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 338/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 lutego 2014 roku (sygn. akt II C 318/11) Sąd Okręgowy w Gliwicach zasądził od pozwanego – Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Skarbowego w (...) na rzecz powoda – (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 34.708,26 złotych wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4 lutego 2012 roku oraz koszty postępowania w kwocie 1.581,85 złotych, a w pozostałej części powództwo oddalił.

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego stanowił następujący stan faktyczny:

W dniu 14 marca 2011 r. w lokalu(...) w Z. pozwany przeprowadził kontrolę w trakcie której stwierdził, że są tam trzy automaty o niskich wygranych , włączone

i gotowe do gry. Jednym z automatów był (...) – numer fabryczny (...), numer poświadczenia rejestracji (...). W trakcie kontroli stwierdzono, że urządzenia były prawidłowo oznaczone, wpisy do ksiąg kontroli nie wykazywały nieprawidłowości. Kontrola wykazała, że w przypadku automatu (...) poświadczenie rejestracji utraciło ważność 9.06.2010 roku.

Decyzją Dyrektora Izby Skarbowej w K. nr (...) z dnia 9.06.2004 r. powodowa spółka uzyskała zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie gier na automatach o niskich wygranych w punktach gier na terytorium województwa (...)

z terminem ważności do dnia 9.06.2010 r. W roku 2008 decyzją Dyrektora Izby Skarbowej w K. (...)z dnia 12.02.2008 r. powodowa spółka uzyskała nowe zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie gier na automatach o niskich wygranych na terytorium województwa (...). Termin ważności przedmiotowego zezwolenia upływa z dniem 12.02.2014 r. Wyżej wymieniona decyzja została zmieniona decyzją Dyrektora Izby Skarbowej w K. nr (...)z dnia 29.09.2008 r. w części dotyczącej wykazu punktów gier. W wyniku powyższej zmiany, do wykazu punktów gier został wpisany lokal o nazwie (...) z Z., w którym był eksploatowany powyższy automat.

Sąd Okręgowy poczynił ustalenia dotyczące informacji na temat ważności poświadczenia rejestracji automatów udzielonych powodowi przez Ministerstwo Finansów. Ustalił ponadto, że powód posiadał ważne zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie gier na automatach o niskich wygranych w punktach na terenie województwa (...), co wykluczało możliwość zastosowania sankcji karnej określonej w § 89 ust. 1 punkt 2 ustawy

z 19.11.2009 r. o grach hazardowych. Postanowieniem z 1.08.2011 r. Urząd Celny w R. umorzył dochodzenie w sprawie o przestępstwo skarbowe polegające na urządzaniu w okresie od 9.06.2010 r. do dnia 14.03.2011 r. gier hazardowych na automacie do gier o niskich wygranych w lokalu o nazwie (...) przy ulicy (...) w Z.

z uwagi brak znamion czynu zabronionego oraz postanowił zwrócić właścicielowi, tj. (...)spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K. automat do gier hazardowych o nazwie (...) nr (...). Sąd Okręgowy ustalił, że powód ponosił wyłącznie koszty najmu powierzchni pod automat na rzecz Firmy Produkcyjno – Handlowo – Usługowej (...) K. F., która z kolei była odpowiedzialna za całość usług związanych z funkcjonowaniem punktu, a w związku z zatrzymaniem automatu poniósł szkodę w wysokości 34.708,26 zł.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że pozwany ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną powodowi, a wynikającą z tego, że w okresie od 14.03.2011 roku do 14.09.2011 powód nie osiągał dochodów w związku

z zatrzymaniem automatu do gry. W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powoda miało oparcie w treści art. 417 k.c., czego nie zmienia fakt zatwierdzenia zatrzymania automatu postanowieniem Prokuratora Rejonowego w Z., utrzymanym następnie w mocy przez Sąd Rejonowy w Zabrze. Zdaniem Sądu, to działanie pozwanego w postaci zatrzymania automatu, a nie orzeczenie Prokuratora Rejonowego w Z., czy też Sądu Rejonowego w Zabrze doprowadziło do powstania szkody. W zakresie ustalenia wysokości poniesionej szkody Sąd oparł się na przeprowadzonym dowodzie z opinii biegłego. O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., zasądając je od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zapadło na podstawie art. 102 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w zakresie punktu 1 i zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 417¹ § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie, pomimo tego, że w sprawie niniejszej szkoda powstała na skutek wydania prawomocnego orzeczenia sądu, a zamiast tego zastosowanie art. 417 k.c. i błędne przyjęcie, że szkoda została wyrządzona czynnością faktyczną polegającą na zatrzymaniu rzeczy, co w efekcie skutkowało uznaniem działania pozwanego za bezprawne, pomimo braku prejudykatu w tym zakresie,

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 417 k.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że działanie pozwanego polegające na zatwierdzonej przez prokuratora i sąd zatrzymaniu automatu do gier było w okolicznościach sprawy działaniem bezprawnym,

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 481 § 1 k.c. w świetle art. 316 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie prowadzące się do ustalenia daty wymagalności odsetek na wcześniejszy dzień aniżeli data wyrokowania w sprawie.

Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania za pierwszą i drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w sprawie, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Wyrok Sądu Okręgowy oparty został na prawidłowych ustaleniach faktycznych, które Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne. Co istotne, ustalenia faktyczne w niniejszej sprawie nie były kwestionowane przez skarżącego.

Sąd Apelacyjny podziela również ocenę prawną przedstawioną przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Zaaprobować należy pogląd, że to przepis art. 417 § 1 k.c. stanowi w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa – Naczelnika Urzędu Celnego w (...). Zgodnie z przepisem art. 417 § 1 k.c., za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Dla powstania odpowiedzialności Skarbu Państwa konieczne jest, by szkoda wyrządzona została przy wykonywaniu władzy publicznej, co oznacza, że przepis dotyczy skutków funkcjonowania państwa i jednostek samorządu terytorialnego w sferze imperium – przy działaniu i zaniechaniu polegającym na wykonywaniu funkcji władczych i realizacji zadań władzy publicznej. Kompetencje władcze określonych organów wynikają przy tym

z kompetencji określonych w Konstytucji RP i innych przepisach prawa, a ich wykonywanie z reguły łączy się z możliwością władczego kształtowania sytuacji jednostki. Przy ustalaniu związku między wykonywaniem władzy publicznej a szkodą należy pamiętać, że dla przypisania odpowiedzialności nie ma znaczenia, kto jest bezpośrednim sprawcą szkody. Nie ma również znaczenia ustalenie statusu, charakteru funkcji i pozycji sprawcy szkody – bowiem przedmiotem oceny jest zachowanie się danej instytucji, nie zaś konkretnej osoby w ramach tej instytucji.

Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. oparta jest na zasadzie bezprawności, przy czym bezprawność rozumiana jest ściśle, jako zaprzeczenie zachowania uwzględniającego nakazy i zakazy wynikające z normy prawnej – z wyłączeniem norm moralnych, obyczajowych, zasad współżycia społecznego. Dodatkowo, spełnione muszą być przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej w postaci szkody (w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., a więc obejmującej zarówno straty jak i utracone korzyści) oraz normalny związek przyczynowy między bezprawnością a szkodą.

Jak wynika z poczynionych ustaleń faktycznych, funkcjonariusze służby celnej dokonali zatrzymania automatu stanowiącego własność powoda w ramach wykonywania czynności służbowych, będących elementem sprawowanej przez Skarb Państwa władzy publicznej. Zgodnie z art. 9 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 roku o Służbie Celnej (Dz. U. 2012.1404 j.t. ze zm.), naczelnicy urzędów celnych są organami Służby Celnej. Do zadań Służby Celnej należy realizacja polityki celnej w części dotyczącej przywozu i wywozu towarów oraz wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów odrębnych, w tym rozpoznawanie, wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych oraz ściganie ich sprawców, w zakresie określonym w ustawie z dnia

10 września 1999 r. - Kodeks karny skarbowy (art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy o Służbie Celnej). Nie ulega zatem wątpliwości, że funkcjonariusze Służby Celnej działali w toku kontroli przeprowadzonej w miejscu działalności powoda jako funkcjonariusze władzy publicznej, realizując uprawnienia państwa w sferze działań władczych.

Powyższa okoliczność nie była kwestionowana przez pozwanego, który w treści apelacji podniósł w pierwszej kolejności, że podstawą odpowiedzialności pozwanego mógł być jedynie przepis art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c., jako że szkoda powstała na skutek wydania prawomocnego orzeczenia sądu. Skarżący miał tu na myśli postanowienie Sądu Rejonowego w Zabrze z dnia 10 czerwca 2011 roku, utrzymujące w mocy postanowienie o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy wydane przez Prokuratora Rejonowego wZ.w dniu 21 marca 2011 roku. W ocenie Sądu Apelacyjnego podniesiony zarzut nie jest słuszny. W rozpoznawanej sprawie bezpośrednią przyczyną zaistnienia szkody było zatrzymanie automatu do gier, do którego doszło w dniu 14 marca 2011 roku, a więc działanie funkcjonariuszy urzędu celnego w R.. Okoliczności tej nie zmienia fakt, że w późniejszym okresie, na skutek złożenia przez powoda wniosku o zatwierdzenie zatrzymania, wydane zostało przez Prokuratora Rejonowego w Z. postanowienia o zatwierdzeniu dokonanego zatrzymania. W dalszej kolejności Sąd Rejonowy w Zabrze, postanowieniem z dnia 10 czerwca 2011 roku (sygn. akt VII Kp 276/11) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. Zatwierdzenie czynności decyzją prokuratora i utrzymanie postanowienia w mocy postanowieniem sądu nie przerywa związku przyczynowego między działaniami funkcjonariuszy Służby Celnej a szkodą wyrządzoną powodowi.

Stanowisko, zgodnie z którym działania funkcjonariuszy, którzy dokonali czynności zatrzymania mogą być postrzegane jako zdarzenie wyrządzające szkodę w rozumieniu art. 417 § 1 k.c. znajduje potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 roku (sygn. akt III CSK 173/13). W stanie faktycznym, na kanwie którego zapadło wskazane orzeczenie, powód również powoływał się na pozbawione podstawy prawnej zatrzymanie automatu do gier o niskich wygranych, które nastąpiło przed wszczęciem postępowania karnego i nie miało swego oparcia w wymaganym przepisami procedury karnej postanowieniu prokuratora. Mimo, że działania zostały w dalszej kolejności zatwierdzone decyzją prokuratora i sądu, odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa oparta została na art. 417 § 1 k.c.

Z uwagi na powyższe stwierdzić należy, że na powodzie nie ciążył obowiązek uzyskania w odrębnym postępowaniu stwierdzenia niezgodności z prawem postanowienia zatwierdzającego czynność zatrzymania czy też postanowienia utrzymującego w mocy decyzję prokuratora. Przepis art. 417¹ § 2 k.c. znalazłby zastosowanie do sytuacji, w której szkoda wyrządzona zostałaby przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji. W niniejszej sprawie, co należy raz jeszcze podkreślić, szkoda wynika nie z faktu, że czynność zatrzymania została w późniejszym czasie zatwierdzona, ale już z podjętej przez funkcjonariuszy Służby Celnej decyzji o zatrzymaniu automatu do gier. Bezpośrednią przyczyną szkody było zatem działanie osób wykonujących czynności o charakterze władczym.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia art. 417¹ § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

Sąd Apelacyjny nie podzielił również zarzutu naruszenia przez sąd I instancji przepisu art. 417 k.c. Skarżący wskazywał, że Sąd Okręgowy rozstrzygając o ewentualnej bezprawności działania pozwanego nie uwzględnił orzeczeń zapadłych po zatrzymaniu automatu do gry. Jego zdaniem, zatwierdzenie zatrzymania przez prokuratora i sąd przesądza o tym, że zatrzymanie nie może być uznane za nielegalne.

Wskazać należy raz jeszcze, że bezprawność rozumiana jest na gruncie przepisów regulujących odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa jako zachowanie kolidujące z porządkiem prawnym, polegające na sprzeczności między zakresem kompetencji organu, sposobem jego postępowania i treścią rozstrzygnięcia wynikającymi z wzorca ustawowego, a jego działaniem rzeczywistym. Regulowana cytowanym przepisem odpowiedzialność Skarbu Państwa nie ma zatem charakteru kwalifikowanego, ograniczonego do przypadków rażącego naruszenia prawa. Przy badaniu bezprawności znaczenie będzie mieć zatem zgodność działania funkcjonariuszy z przepisami regulującymi kompetencje służby celnej, przepisami kodeksu postępowania karnego i kodeksu karnego skarbowego. Jak już podano, do zadań służby celnej należy między innymi rozpoznawanie wykrywanie, zapobieganie i zwalczanie

przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych oraz ściganie ich sprawców. Jak stanowi art. 2 ust. 2 ustawy o Służbie Celnej, zadania te wykonuje się podejmując odpowiednio czynności kontrolne, prowadząc postępowania przygotowawcze zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania karnego. Jak stanowi art. 217 § 1 k.p.k., rzeczy mogące stanowić dowód w sprawie lub podlegające zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym albo roszczeń o naprawienie szkody należy wydać na żądanie sądu lub prokuratora, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - także na żądanie Policji lub innego uprawnionego organu. Jeżeli wydania żąda Policja albo inny uprawniony organ działający we własnym zakresie, osoba, która rzecz wyda, ma prawo niezwłocznie złożyć wniosek o sporządzenie i doręczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania, o czym należy ją pouczyć. Doręczenie powinno nastąpić w terminie 14 dni od zatrzymania rzeczy (art. 217 § 4 k.p.k.). Przed dokonaniem zatrzymania organ prowadzący postępowanie powinien ustalić, czy dany przedmiot rzeczywiście może stanowić dowód w sprawie.

Jak wynika z poczynionych ustaleń, w momencie kontroli powód posiadał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie gier na automatach o niskich wygranych w punktach gier województwa (...) z terminem ważności do dnia 12 lutego 2014 roku. Wyżej wymieniona decyzja została zmieniona decyzją Dyrektora Izby Skarbowej w K.

nr (...)z dnia 29.09.2008 r. w części dotyczącej wykazu punktów gier.

W wyniku powyższej zmiany, do wykazu punktów gier został wpisany lokal o nazwie (...) z Z., w którym był eksploatowany automat będący przedmiotem rozpoznawanej sprawy. Na podstawie wniosku złożonego w dniu 18 marca 2003 roku automat do gier uzyskał numer rejestracji (...), a jego rejestracja nastąpiła 4 sierpnia 2009 roku. W dniu kontroli nie upłynął zatem sześcioletni okres ważności rejestracji automatu o niskich wygranych, a powód działał w oparciu o ważne zezwolenie na prowadzenie działalności.

Co więcej, zatrzymanie rzeczy bez uprzedniej decyzji procesowej sądu lub prokuratora nastąpić może tylko w wypadkach niecierpiących zwłoki. Ze zgromadzonego materiału dowodowego nie wynika, by taki przypadek miał miejsce w toku kontroli przeprowadzonej w lokalu prowadzonym przez powoda.

Niezasadność dokonanego zatrzymania została potwierdzona w dalszym toku prowadzonego postępowania. Na mocy postanowienia Naczelnika Urzędu Celnego

w R. z dnia 10 sierpnia 2011 roku postępowanie w sprawie o przestępstwo określone

w art. 107 § 1 k.k.s., polegające na urządzaniu w okresie od dnia 9 czerwca 2010 roku do dnia 14 marca 2011 roku gier hazardowych na automacie do gier o niskich wygranych w lokalu przy ulicy (...) w Z., zostało umorzone wobec stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego. Jednocześnie postanowiono o zwrocie powodowi zatrzymanego automatu do gier hazardowych o nazwie (...) nr (...).

Dla rozstrzygnięcia sprawy nie mogą mieć znaczenia zawarte w uzasadnieniu apelacji rozważania dotyczące kryteriów oceny zgodności z prawem orzeczenia sądu. Jak już wskazano, za zdarzenie szkodzące w ustalonym w niniejszej sprawie stanie faktycznym uznać należy działania faktyczne podjęte przez Służbę Celną. Podwyższone kryterium oceny przyjmowane przy ocenie zgodności z prawem orzeczenia sądowego przyjmowane jest z uwagi na istotę władzy sądowniczej, co jednak nie ma istotnego znaczenia w rozpoznawanej sprawie.

W rezultacie Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że działanie funkcjonariuszy służby celnej zasadnie ocenione zostało przez Sąd Okręgowy jako bezprawne.

W ostatniej kolejności rozpoznaniu podlegał wysunięty przez skarżącego zarzut naruszenia art. 481 § 1 k.c. Według skarżącego, skoro wysokość odszkodowania ustalono na podstawie cen z chwili wyrokowania, a zarówno zasadność jak i wysokość roszczenia powoda była między stronami sporna, ewentualne odsetki powinny być zasądzone od daty wyrokowania. Z taką argumentacją skarżącego nie sposób się zgodzić. Zgodnie z treścią

art. 481 § 1 k.c., wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, choćby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Sąd Okręgowy słusznie przyjął, że pozwany opóźniał się ze spełnieniem

świadczenia pieniężnego od dnia następującego po dniu otrzymania odpisu pozwu. Wtedy bowiem dysponował wszelkimi danymi pozwalającymi na weryfikację żądania powoda, zarówno co do zasady, jak i wysokości. Zasadzanie odsetek od daty wyrokowania prowadzi w istocie do ich umorzenia za okres przed datą wyroku i stanowi nieuzasadnione uprzywilejowanie dłużnika. W ocenie Sądu Apelacyjnego przyjęcie, że datą, od której należy zasądzić odsetki ustawowe, jest data wyrokowania odnosi się do wyjątkowych sytuacji, gdy zasądzenie odszkodowania (roszczenia głównego) nastąpiło także według cen z tej właśnie daty.

W długotrwałych okresach, w których siła nabywcza pieniądza pozostaje stabilna nie ma uzasadnionych podstaw, aby odsetki za opóźnienie spełnienia przyznawanych wyrokiem świadczeń odszkodowawczych zasądzać od innych dat niż to wynika z ogólnych reguł ich wymagalności. W niniejszej sprawie nie wystąpiły żadne okoliczności, które uzasadniałyby zasądzenie odsetek od dnia późniejszego, niż dzień następujący po wezwaniu dłużnika do zapłaty, w szczególności od dnia wyrokowania. W czasie postępowania nie miały miejsca zmiany sytuacji gospodarczej, które wpływałyby na określenie wysokości odszkodowania należnego powodowi. Z tego względu wyrok Sądu Okręgowego również w części orzekającej o obowiązku uiszczenia odsetek należy uznać za prawidłowy.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 385 k.p.c., apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu, o czym orzeczono w punkcie 1 sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Pozwany jako strona przegrywająca sprawę w instancji obowiązany jest do zwrotu powodowi poniesionych kosztów procesu, na które składają się koszty zastępstwa adwokackiego

w wysokości 1.800 złotych, wynikającej z § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2013.461 j.t.).